

Pojęcie baroku muzycznego i periodyzacja epoki

Magdalena Walter-Mazur

Termin „barok”

- Pochodzi od portugalskiego słowa ‚barroco’ oznaczającego perłę o nieregularnym kształcie, w innych językach romańskich stało się synonimem określenia „dziwaczny”, „zdeformowany”, „śmieszny”.
- Wg. C. Palisca po raz pierwszy użyto go właśnie w odniesieniu do muzyki (w satyrycznym opublikowanym liście po premierze opery Rameau *Hipolyte et Aricie* w 1733 roku – opera była „du baroque”)
- W 1855 do architektury (Charles de Brosses)

J.J. Rousseau – Dictionnaire de musique, Paris 1768

„Barokowa muzyka to taka, w której harmonia jest pogmatwana, przeppełniona modulacjami i dysonansami, melodia jest szorstka i niezbyt naturalna, intonacja trudna a przebieg wymuszony”

Interpretacje sztuki XVII i I poł. XVIII wieku do lat 40-tych XX w.

- Krytyczny stosunek pisarzy z okresu klasycyzmu został odziedziczony przez wiek XIX
- Na pojmowaniu muzyki tego okresu zaważyły koncepcje historyków sztuk plastycznych, szczególnie architektury
- Benedetto Croce (1866-1952) filozof, krytyk literacki, liberał, odmawiał wszelkiego artyzmu dziełom tej epoki

Heinrich Wölfflin i Curt Sachs

- H.W. „Podstawowe pojęcia historii sztuki” (1915) tworzy pary pojęć opisujących następujące po sobie okresy (style) na wzór renesansu i baroku (w odniesieniu do sztuk plastycznych)
- C.S. „Barockmusik” (1919) aplikuje te pojęcia do historii muzyki
- Inni niemieccy muzykolodzy unikają pojęcia b. (Hugo Riemann, 1912: Generalbass-Zeitalter)

„Antonimy Wölfflina”

- 1. linearyzm – malarskość
- 2. płaszczyzna – głębia
- 3. forma zamknięta – forma otwarta
- 4. wielość – jedność
- 5. jasność - niejasność

Robert Haas - periodyzacja

- R.H. „Die Musik des Baroks”, Potsdam 1928
- Sprzeciwił się rzutowaniu koncepcji sprawdzających się w historii sztuki na dziedzinę muzyki. Omówił muzykę baroku w kategoriach stylistycznych i socjologicznych
- Zaproponował odrębną periodyzację m.b.: 1594 (śmierć Lassa i Palestriny) – do poł. XVIII wieku (śmierć Bacha 1750)

Manfred Bukofzer – dogłębne, podręcznikowe studium epoki

- Music in the Baroque Era. From Monteverdi to Bach, NY 1947
- Trzy podokresy:

1580-1630 - emfaza w trakt. tekstu, eksperymenty harm., formy drobnoodcinkowe, swoboda rytmiczna

1630-1680 – styl bel canto, ograniczenie i wydłużenie odcinków, zaczyna się wykształtać tonalność

1680-1730 – styl concerto, skrytalizowana tonalność, homofonia continuo, formy muzyczne rozrastają się

Susanne Clercx

- Le baroque et la musique, Bruxelles 1948
- Skupia się na analizie melodyki, rytmiki i harmonii
- Barok: sztuka ruchu, kontrastu, dynamizmu.
- Nie abstrakcja lecz naśladowanie natury.
Przemieszanie form, gatunków i technik. Sztuka wariacji, obfitości i zaskakujących efektów.
Bogactwo środków prowadzi do deformacji, lecz z drugiej strony – do wirtuozostwa

Friedrich Blume – Barock (1949-1951 MGG)

- Nowe spojrzenie: nie „zaburzenie” klasyczności renesansu, lecz kontynuacja, rozwinięcie. Duży nacisk na retoryczność, perswazję, znaczenie w muzyce. Świadomość stylistyczna: prima i seconda prattica, musica ecclesiastica, cubicularis i theatralis. Trwałe zdobycze: poczucie akordu, tonalność dur-moll, temperacja, takt, poczucie formy muzycznej, rozwój muzyki instrumentalnej. Zwraca uwagę na odmienne cechy baroku we Francji, Anglii, Niemczech.

Problem manieryzmu – styl czy epoka?

Lata 50-70

- Wg. Roberta Ericha Wolfa: 1520-30 do 1630-40
- Cechy muzyki manieryzmu: całkowita dominacja słowa nad muzyką, eksperymenty, dysonansowość, rytmika mowy, silne kontrasty, maksymalna ekspresja.
- Gatunek typowo manierystyczny: madrygał.

W poszukiwaniu innych pomysłów, niż podział na epoki

- New Oxford History of Music: The Age of Humanism (1540-1630), Opera and Church Music (1630-1750), Concert Music (1630-1750)
- Lata 80-te:
„periodyzacja stuleciowa”
(Neues Handbuch der Musikwissenschaft red. C. Dahlhaus, Storia della musica)

Podstawowa literatura:

- Z. M. Szweykowski, Historia muzyki XVII wieku, t. I, Pierwsze zmiany, s. 11-47.
- C. Palisca, Baroque, w: New Grove Dictionary of Music and Musicians, red. S. Sadie, London 2000-2001. <https://www-1.oxfordmusiconline-1.com-1d4eyq93m2b1d.han.amu.edu.pl/grovemusic/viw/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000002097?rskey=bjD5qs&result=1> (dostęp ze strony Biblioteki Wydziału Historycznego po zalogowaniu)